कीर्णिपशुश्च लौकिकेऽग्नौ भवतः[1] · तत्रावकीर्णिपशौ पुरोडाशश्रपणं भूमौ भवति न कपालेषु · अवदानहोम उदके भवति नाग्नौ अन्यदाघाराद्यग्नावेव · प्राशित्रं गर्दभस्य शिश्नादवदेयम् । श्रौतं सर्वं कर्म वैतानिकेषु विहारार्हेषु[2] गार्हपत्याहवनीयदक्षिणाग्निषु कर्तव्यम् · स्मार्तं चावसथ्येऽग्नौ ॥ ॥१॥ ॥

इति प्रथमस्य प्रथमा कण्डिका ॥ ॥

कर्मणां फलवत्त्वोक्तिपूर्वकं तेष्वधिकारो निरूपितः । अधुना तस्यैव साङ्गस्य फलवतः कर्मणो निरूपणायाह ·

यज्ञं व्याख्यास्यामः ॥१॥ यज्ञो यागो यजनमिष्टिरिति पर्यायाः । यज्ञं यागं व्याख्यास्यामः · यागस्वरूपं कथयिष्यामः । तमेवाह ·

द्रव्यं देवता त्यागः ॥२॥ द्रव्यं देवता त्यागः यज्ञः । द्रव्यं पुरोडाशचरुसांनाय्यपशुसोमादिकम् · देवता अग्निसोमेन्द्रविष्ण्वादिशब्दमयी तद्धितचतुर्थीमन्त्रवर्णान्यतमा बोध्या · तत्राग्न्यादिकां देवतामुद्दिश्य यो द्रव्यस्य पुरोडाशादेस्त्याग उत्सर्गः स यज्ञः स याग इत्यर्थः । तथा चोक्तम् तद्धितेन चतुर्थ्या वा मन्त्रवर्णेन चेष्यते देवतासंगतिस्तत्र दुर्बलं तु परं-परमिति · तत्र तद्धितेन देवतासंगतिर्यथाग्नेयोऽष्टाकपालः अग्नीषोमीय उपांशुयाजोऽग्नीषोमीयः पुरोडाश ऐन्द्राग्नः पुरोडाशः ऐन्द्रं दधि ऐन्द्रं पयोऽग्नीषोमीयं पशुमालभेतेत्यादौ · चतुर्थ्या देवतासंगतिः यथा अग्नयेऽनीकवतेऽष्टाकपालम् अथ मरुद्भ्यः सांतपनेभ्यः अथ मरुद्भ्यो गृहमेधिभ्य इत्यादौ · मन्त्रवर्णेन देवतासंगतिर्यथा उत्तराघारे यथा च प्रयाजेषु । क्वचित्प्राकरणिकदेवतासम्बन्धोऽपि भवति तद्धितादीनामभावे यथोलूखले मुसलमित्यत्र (३. ७. १३.) कर्काचार्याः · अत एवोच्यते यास्केन (निरुक्ति° ७. ४.) तद्येऽनादिष्टदेवता मन्त्रास्तेषु देवतोपपरीक्षा यद्देवतः स यज्ञो वा यज्ञाङ्गं वा तद्देवता भवतीत्यादि । तेनैतत्सिद्धम् · देवतोद्देशेन द्रव्यत्यागो यागः स एव प्रक्षेपाधिको होम[3] इति ॥ अथाङ्गत्वावेदकं प्रमाणद्वयमाह ·

तदङ्गमितरत्समभिव्याहारप्रकरणाभ्याम् ॥३॥ [यदितरत् प्रोक्षणाग्र]ह-

---

१) भवति २. २) विस्तारार्हेषु २. ३. ३) देवतायै संकल्पितस्य वह्नौ प्रक्षेपो होमः, marg.